

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра
з теми «ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ НАД ТЕКСТОМ У 4 КЛАСІ»

Виконала: здобувачка 2 курсу, РО1-М19згрупи
Спеціальності 013 Початкова освіта
Перчак Галина Сергіївна
Керівник: Дутко О.М., кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
педагогіки та управління навчальним закладом
Рецензент: Гудима Н.В., кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри
теорії та методик початкової освіти

Кам'янець-Подільський – 2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЛІНГВОДИДАКТИЧНА СУТНІСТЬ ТЕКСТОТВОРЕННЯ.....	11
1.1. Особливості тексту як мовної одиниці.....	11
1.2. Функціонально-стилістична типологія текстів.....	20
1.3. Методичний та лінгвістичний аспекти зв'язності як текстотвірної категорії.....	29
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ НАД ТЕКСТОТВОРЕННЯМ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	41
2.1. Представлення розділу „Зв'язне мовлення” в програмі та підручнику для 4 класу	41
2.2. Послідовність роботи над зв'язним текстом у 4 класі.....	46
2.3. Організація, зміст та аналіз ефективності експериментального дослідження.....	62
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Функціонування лінгвістики останніх десятиліть засвідчує поживлення інтересу науковців до поняття „текст”, що не може не позначатися на освітніх курсах філологічного циклу. Зокрема, чинні шкільні програми з української мови в змісті мовної й мовленнєвої підготовки учнів передбачають їх ознайомлення з основними поняттями лінгвістики тексту, вироблення умінь, навичок сприймати, відтворювати й створювати тексти різних стилів, типів, жанрів.

Мовознавці почали активно досліджувати текст у II половині ХХ століття, коли його було визнано найвищим ярусом мовної системи і центр уваги вчених перенісся з мовної системи на мовленнєву діяльність, продуктом якої є текст. Визначення тексту та характеристику його ознак представлено в лінгвістичних роботах І. Гальперіна, Н. Зарубіної, О. Каменської, І. Ковалика, Л. Лосєвої, Л. Мацько, О. Москальської, Т. Ніколаєвої, В. Одинцова, О. Селіванової, З. Тураєвої, З. Харрися та ін.

У методичному аспекті аналіз поняття „текст” здійснювали Т. Донченко, В. Капінос, Т. Ладиженська, Л. Мацько, В. Мельничайко, М. Пентиліук, М. Плющ, М. Пльонкін, Г. Шелехова та ін. [16, с.12].

Науковці, методисти-практики стверджують, що текстотворення – найважливіший вид роботи з розвитку мовно-мовленнєвих умінь, йому передують низка вправ, які спрямовані на формування навички будувати словосполучення, речення, добирати влучні назви на позначення предметів, ознак, дій тощо. Це й особливий вид інтелектуальної діяльності дітей, зміст якого залежить від індивідуальної творчої уяви школярів, уміння логічно й образно мислити, спостерігати життя й природу, використовувати доступні виражальні засоби; відтворення у мовній формі вражень, думок, почуттів на основі життєвого й розумового досвіду, ерудиції, повноти активного словника, розвитку мислительних процесів.

Навчання продукувати зв'язне висловлювання не буде ефективним без знання мовних механізмів творення тексту. Розвиток навичок текстотворення ефективно впливає не лише на вивчення мови й формування мовленнєвих умінь і навичок, а й на загальний розумовий розвиток особистості. Основні механізми текстотворення: випереджаючий синтез, добір лексичних засобів для творення тексту, редагування, вибір засобів вираження зв'язності, критичний аналіз тексту та його удосконалення. Саме ці компоненти писемного мовлення сьгоднішніх учнів, за твердженнями психологів, мають серйозні дефекти. Щоб досягти ефективності в навчанні зв'язного мовлення, вчені радять формувати в школярів спеціальні мовленнєво-текстотвірні вміння.

Розвиток навичок текстотворення супроводжується використанням пошуково-аналітичних вправ, колективним спостереженням за інтонацією в мовленні, обґрунтуванням вибору мовних засобів, словесним малюванням; конструктивними вправами (відновлення, поширення, зіставлення, редагування, переказ) та творчими вправами. Крім цього, доречно застосовувати систему навчально-тренувальних вправ, що містили б, окрім аналізу готових текстів, і види роботи з активним оперуванням мовним матеріалом.

Будь-яке висловлювання розпочинається із орієнтування в ситуації, аналізу умов і мотивів текстотворення: з'ясовується мета висловлювання (повідомлення чи вплив), для кого воно створюється (для добре знайомої людини чи для багатьох невідомих). Якщо ж аналіз умов здійснено правильно, будувати саме висловлювання, тобто втілювати задум, буде досить просто, оскільки програма його створення значною мірою визначається завданнями та обставинами.

Не менш важливим для створення тексту є наявність авторського задуму. Він формується за допомогою механізму утримання і випередження, але стосується не окремо речення, а всього висловлювання, спрямовує хід думки під час його побудови.

Авторський задум народжується з певних мотивів спілкування. У кожного виникає бажання, потреба розповісти про якісь події, довести своє твердження, описати суттєві ознаки явищ дійсності, які ми сприймаємо.

Першим етапом розвитку мовленнєвої діяльності є орієнтація у завданнях і обставинах спілкування. Саме на цьому етапі мовець натрапляє на об'єктивні труднощі. Пізнаючи предмети дійсності, наша свідомість сприймає їх не розчленовано, а цілісно. Щоб передати послідовно думку про предмет, який ми сприймаємо, слід відокремити його ознаки у взаємозв'язках; визначити, які з них головні, і підпорядкувати їх другорядним, уточнювальним, пояснювальним. Потім потрібно передати цю складну залежність ознак предмета відповідними мовними засобами. Виклад має бути виразним і чітким, щоб адресат нашого мовлення міг дістати вичерпне уявлення про предмет повідомлення.

Наступний етап мовленнєвої діяльності – планування. Школяр обмірковує попередній план розгортання задуму (вступ), накреслює основну тезу висловлювання, тобто основну частину, потім обдумує висновки (кінцівку). Цей план схематичний, не деталізований. Він безперервно уточнюється, змінюється в процесі творчості. Керуючись планом, учитель веде бесіду, спрямовує учнів у пошуку найбільш чіткого, виразного слова для передання вражень.

Коли якась частина плану вже знайшла своє словесне вираження, автор, обмірковуючи подальший хід текстотворення, бере до уваги те, що вже створено. Зміст побудованого фрагмента постає у розгорненому, узагальненому вигляді. Текст перетворюється на код внутрішнього мовлення – зорові уявлення, різноманітні схеми, блоки. За допомогою такого коду проходить планування наступних частин твору.

Передання думки мовними засобами та удосконалення свого мовлення – це наступні етапи мовленнєвої діяльності. Працюючи над продовженням текстотворення, автор порівнює компоненти свого висловлювання з кращими варіантами, вносить правки, коригує своє мовлення.

Таким чином, процес творення тексту містить такі етапи:

- орієнтування в умовах спілкування, визначення авторського задуму;
- планування ходу думки;
- добір мовних засобів для вираження продукту текстотворення;
- забезпечення зворотного зв'язку.

Усі етапи текстотворення (орієнтація, планування, реалізація і контроль) змінюють один одного, перебувають у постійній взаємодії.

Дітям у молодшому шкільному віці важко виокремити в предметах, які вони сприймають, суттєві ознаки, встановити залежність між ними. У них ще недостатньо сформовані вміння порівнювати схожі явища, робити відповідні висновки, узагальнення. Тому під час підготовки до твору їм важко відібрати з того, що вони бачать, найістотніше, те, що стосується теми, відкинути другорядне, не відповідне задуму. У зв'язку з цим доцільно передбачити систему заходів, які б вчили школярів спостерігати – бачити, чути, відчувати, помічати в предметах і явищах їхні яскраві, характерні ознаки та аналізувати бачене, сформувані в них навички самостійної роботи над книгою, картиною, навчити способів фіксації своїх спостережень, вражень, роздумів. Відпрацювання цих трьох зазначених компонентів мовленнєвої діяльності пов'язане з роботою над змістом повідомлення, тому їх можемо об'єднати в одну групу – інформаційно-змістовних умінь зв'язного мовлення.

Текстотворення виконує такі функції: розвиток сприймання, уяви, мислення як основи словесної творчості; засвоєння молодшими школярами елементарних знань мовленнєвого характеру, а саме: що таке текст; з яких частин він складається; як визначити тему й мету тексту; кому може адресуватися текст; у яких умовах створюється; з якою інтонацією (якщо усний) промовляється; які мовні засоби потрібні для його оформлення; закріплення набутих знань про ознаки текстів, їх типи і стилі.

Розвинені в процесі дослідницької діяльності розумово-креативні здібності дитини потребують постійного вправлення так само, як уміння читати, писати.

Джерелом для розвитку думки, як бачимо, є наочні образи, сприймання навколишнього світу, враження, здобуті під час спостережень, предметно-практичної та ігрової діяльності, проведення найпростіших дослідів. Із наочного образу думка дитини переключається на відпрацювання інформації про цей образ, вичленовує ознаки, порівнює, узагальнює, встановлює причиново-наслідкові залежності, завдяки цьому створюються сприятливі умови для розвитку сприймання, уяви, мислення, мовлення у їх взаємозв'язку й органічній єдності.

З огляду на сказане, **актуальність** дипломної роботи зумовлена необхідністю в розробленні технології удосконалення процесу формування навичок зв'язного текстотворення в сучасній початковій школі.

Мета дослідження – обґрунтувати особливості методики зв'язного текстотворення в сучасній початковій школі.

Відповідно до поставленої мети визначені **завдання дослідження**:

- 1) описати особливості тексту як мовної одиниці;
- 2) виявити сучасні тенденції класифікацій текстів;
- 3) з'ясувати засоби зв'язності в тексті;
- 4) проаналізувати програму і підручники з української мови;
- 5) дослідити послідовність роботи над текстом-описом у 4 класі.

Об'єкт дослідження – сучасна система формування навичок у дитини писати зв'язні тексти у початковій школі.

Предмет дослідження – технології роботи над зв'язним текстом у 4 класі.

Гіпотеза дослідження: методично обґрунтована та грамотно дібрана система завдань для формування навички створювати забезпечить високий мовний рівень навчальних досягнень учнів, сприятиме формуванню комунікативної компетентності.

Організація дослідження. Експериментальне дослідження проводилось на базі Пилипо-Олександрівської ЗОШ I-III ступенів

Віньковецького району Хмельницької області. У ньому брали участь учні 4 класу (24 учні), в експериментальному і контрольному по 12 учнів.

Методи дослідження: аналіз, порівняння, синтез, спостереження, анкетування, дослідження, систематизація, класифікація та узагальнення теоретичних даних, представлених у педагогічній та методичній літературі, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

Теоретичне значення дипломної роботи полягає у визначенні мовних особливостей функціонально-стилістичної типології текстів, описі системи вправ та завдань, що передують роботі над текстом.

Практичне значення дослідження зумовлене тим, що його результати можуть бути застосовані під час проведення уроків із розвитку мовлення в 4 класі, зокрема написанні текстів-описів.

Апробація роботи. Основні положення і результати представлено на 2-х міжнародних, 8-ми всеукраїнських і 1-й регіональній конференціях:

- міжнародній науково-практичній інтернет-конференції “Неперервна педагогічна освіта: стан, проблеми, перспективи“ із доповіддю “Робота над текстом у Новій українській школі” (24 квітня 2020 року, м. Умань);

- VI міжнародній науково-практичній конференції “Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти” із доповіддю “Наступність у роботі над текстом дошкільників і молодших школярів” (16-17 квітня 2020 року, м. Кам'янець-Подільський);

- всеукраїнській онлайн-конференції “Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи” із доповіддю “Формування уявлень про текст як основа для розвитку зв’язного мовлення молодших школярів” (15-16 жовтня 2020 року, м. Кам'янець-Подільський);

- IV всеукраїнській науково-практичній конференції “Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії” із доповіддю “Здатність учителя початкової школи до формування текстотворчих умінь четвертокласників засобами сучасних технологій навчання” (28-29 жовтня 2020 року, м. Кам'янець-Подільський);

- всеукраїнській інтернет-конференції „Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи“ із доповіддю “Робота над художнім текстом у початковій школі в умовах НУШ” (24-25 жовтня 2019 року, м. Кам'янець-Подільський);

- науково-практичній інтернет-конференції молодих науковців та студентів „Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи“ із доповіддю “Робота над текстом у початковій школі: теоретичний аспект” (2019 рік, м. Івано-Франківськ, м. Бердянськ, м. Вінниця, м. Кам'янець-Подільський, м. Київ, м. Кропивницький, м. Мукачево, м. Полтава, м. Умань, м. Херсон);

- IV всеукраїнській науково-практичній конференції “Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання” із доповіддю “Формування текстотворчих умінь четвертокласників” (18-19 березня 2020 року, м. Кам'янець-Подільський);

- всеукраїнській науково-практичній конференції “Інновації в освітньому процесі: методологія, тенденції, технології” із доповіддю “Розвиток текстотворчих умінь молодших школярів в умовах Нової української школи” (22 травня 2020 року, м. Ізмаїл);

- III всеукраїнській науково-практичній конференції “Роль і місце мистецької педагогіки у формуванні сучасної особистості” із доповіддю “Особливості навчання тексту в початковій школі: теоретичний аспект” (15-16 лютого 2020 року, м. Кам'янець-Подільський);

- студентській науково-практичній інтернет-конференції „Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи“ із доповіддю “Компетентнісний підхід у формуванні молодших школярів уявлень про текст” (22-23 жовтня 2020 року, м. Івано-Франківськ, м. Бердянськ, м. Вінниця, м. Кам'янець-Подільський, м. Київ, м. Кропивницький, м. Мукачево, м. Полтава, м. Умань, м. Херсон);

- науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2019-2020 навчальному році із доповіддю “Технології роботи над текстом у 4

класі” (23-24 вересня 2020 року, м. Кам'янець-Подільський).

Опубліковано статтю “Технології роботи над текстом у 4 класі” у збірнику наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (Випуск 16, 2020 рік).

Результати дослідження обговорено на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти (2019-2020 н.р. та 2020-2021 н.р.) Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Структура й обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 59 позицій, додатків. Повний обсяг дипломної роботи 80 сторінок.

ВИСНОВКИ

Необхідною умовою формування соціально активної й духовно багаті особистості є озброєння її вміннями та навичками вільно володіти мовою. Тому одне з найголовніших завдань школи, зокрема її початкової ланки, – навчити школярів змістовно, граматично правильно й стилістично вправно висловлювати думки в усній і писемній формах. Важливе значення має вміння працювати з текстом.

Текст як лінгвістична одиниця він характеризується такими особливостями:

- 1) текст – це завершене зв'язне висловлювання;
- 2) у тексті про щось говориться – це його тема;
- 3) кожен текст створюється з певною метою і, отже, висловлює якусь думку;
- 4) текст складається з певної кількості пов'язаних між собою речень;
- 5) зміст тексту розкривається у певній послідовності;
- 6) у тексті є зачин, основна частина й кінцівка;
- 7) складний за змістом текст поділяється на абзаци;
- 8) кількість абзаців залежить від змісту тексту, від його плану;
- 9) між абзацами є змістовий зв'язок, вони розташовуються в тій послідовності, якої вимагає розкриття теми;
- 10) кожен абзац становить смислову цілість, висвітлює певне питання;
- 11) якщо в абзаці є кілька речень, між ними мусить бути тісний смисловий зв'язок, логічна послідовність;
- 12) зв'язок між реченнями в межах абзацу полягає не тільки в їх змісті, але й у виборі мовних засобів вираження думки, зокрема, у вживанні синонімічних слів і виразів, займенників, у виборі порядку слів.

Оскільки відомості про текст складні, вони становлять значні труднощі для учнів, і опрацювання їх не може бути обмежене вузькими часовими рамками: потрібні тривалі спостереження над мовним матеріалом. Окрім

цього, наявність їх у шкільному курсі не може не вплинути на зміст і спосіб опрацювання інших програмових тем.

З огляду на сказане, слід забезпечити, щоб робота над текстом, по-перше, здійснювалась систематично, по-друге, щоб на кожному наступному етапі навчання теоретичні відомості не просто повторювались, а поглиблювались відповідно до тих мовних явищ, які в цей час опрацьовуються.

Загалом, увага до закономірностей побудови тексту сприятиме розвитку мислення школярів, удосконаленню їх усних і писемних висловлювань, допоможе в опрацюванні навчального матеріалу з усіх предметів, ґрунтовнішому вивченню закономірностей зв'язного мовлення в наступних класах.

Сьогодні актуальним і важливим питанням початкової школи на етапі модернізації національної системи освіти є проблема дитячої обдарованості, розвитку творчих здібностей, мовленнєвої особистості молодшого школяра, формування його комунікативної компетентності.

Тому завдання вчителя полягає саме в тому, щоб навчити дітей змістовно, граматично правильно і стилістично доречно висловлювати свої думки в усній та писемній формах, чітко і переконливо обґрунтовувати свою точку зору, розвивати основні навички мислення, виробляти власне розуміння життя та ставлення до нього.

Мета і завдання розвитку мовлення в початковій школі полягає в опануванні грамоти, умінні висловлюватися в усіх доступних для них формах, типах і стилях мовлення. Особливістю розвитку українського мовлення як навчальної дисципліни є те, що воно є не тільки предметом вивчення, а найважливішим засобом виховання і розвитку особистості, тому що саме в початкових класах закладається фундамент краси майбутнього мовлення.

Розвиваючи писемне мовлення молодших школярів, учитель має заохочувати їх записувати свої думки, враження, писати про те, що їх дійсно

хвилює. При цьому необхідно вчити школярів удосконалювати, виправляти, переписувати свої роботи.

„Однією з найсерйозніших хиб нашої шкільної практики є те, що, навчаючи дітей, працює переважно вчитель”, – цю думку В. Сухомлинського можна застосувати до характеристики більшості уроків розвитку зв’язного мовлення. Праця учня, який сидить мовчки за партою, слухає вчителя, іноді повторює й намагається запам’ятати, як правильно говорити, висловлюючи свою думку, не може забезпечити навчальні компетентності школярів з нормативного мовлення. Щоб досягти високого результату, учителю варто спланувати, розробити та провести уроки так, щоб кожний учень на уроках розвитку зв’язного мовлення говорив, висловлював свою думку й не був стороннім мовчазним спостерігачем. Тому варто ці уроки зробити нетрадиційними з використанням інноваційних технологій.

Використання казкового матеріалу, ігрових форм роботи, творчих завдань, активізація фантазії та розвитку здібностей, великої кількості ілюстративного матеріалу, дидактичних ігор, дотримання сучасних вимог до проведення заняття, інтегрування з літературою та іншими предметами надає можливість стимулювати творчий потенціал особистості, виховувати потребу і здатність до художньо-творчої самореалізації та духовного самовдосконалення учнів, дозволяє формувати і розвивати в учнів інформаційну, комунікативну, полікультурну компетентності.

Під час опрацювання розділу „Текст” та під час написання зв’язного висловлювання слід використовувати інтерактивні методи навчання.

Суть інтерактивного навчання: освітній процес організований так, що всіх учасників залучено до процесу пізнання, формування висновків, створення певного результату, де кожен робить індивідуальний внесок, обмінюється знаннями, ідеями, способами діяльності. Відбувається цей процес в атмосфері доброзичливості та взаємопідтримки. Це дасть змогу не тільки отримати нові знання, а й розвиває пізнавальну діяльність, переводить її в більш високі форми кооперації та співробітництва.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу.

Взявши до уваги усе вище зазначене, ми проводили дослідно-експериментальну роботу, яка здійснювалася на базі Пилипо-Олександрівської ЗОШ I-III ступенів Віньковецького району Хмельницької області. Дослідженням було охоплені 24 учні, із них 12 учнів контрольного класу і 12 учнів – експериментального.

Для успішної реалізації навчальних завдань у процесі текстотворення виявилось необхідним запроваджувати наявні активні методи навчання, що стимулюють позитивну мотивацію роботи та забезпечують розумову і мовленнєву активність. У процесі формувального експерименту учням експериментального класу пропонувалися вправи різних типів, з використанням інтерактивних методів навчання, а учням контрольного класу ті ж самі вправи, тільки із використанням традиційних методів навчання.

Оцінюючи результати експериментального дослідження, ми намагалися з'ясувати, які зміни відбувалися в учнів 4 класу під час організації систематичної роботи над текстом з використанням інтерактивних методів навчання і без інтерактивних методів. Ми отримали результати, які підтвердили істинність нашого припущення. Таким чином, реалізована методика використання інтерактивних технологій у 4 класу на уроках української мови передбачала системний розвивальний вплив на різні складники цього багатогранного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієвський Б. Педагогічні аспекти сучасної початкової школи. *Початкова школа*. 2017. №4. С. 3-4.
2. Бадер В. Формування інтонаційних умінь і навичок молодших школярів під час вивчення розділу „Текст”. *Початкова школа*. 1999. №9. С. 29–25.
3. Баран Г.В. Матеріал для підготовки до зовнішнього оцінювання. Харків, 2008. 111 с.
4. Баранник Д.Х. Текст. *Українська мова: Енциклопедія*. К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000.
5. Біляєв О. Зміст уроку мови. *Українська мова і література в школі*. 2003. № 4. С. 2–6.
6. Бондарчук Л.І. Методику підказує текст : [навч. посібник]. Тернопіль : Мальва – ОСО, 2001.
7. Будій Н. Формування творчих здібностей молодших школярів при роботі над текстом на уроках рідної мови [Текст]. *Освітнянин*. 2009. №3. С. 12–16.
8. Варзацька Л.О. Навчання мови й мовлення на основі тексту: метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2001. 112 с.
9. Васильківська Н.А. Елементи лінгвістики тексту в початковому курсі української мови : методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ, 2011. 94 с.
10. Васильківська Н.А. Методика роботи над засобами зв'язності тексту в початкових класах : монографія. Тернопіль : ТНПУ, 2011. 204 с.
11. Васильківська Н.А. Формування в молодших школярів уміння використовувати як засоби зв'язності тексту слова, об'єднані відношенням загального і часткового. *Наук. записки ТНПУ ім. В. Гнатюка*. Сер. Педагогіка. Тернопіль, 2008. №6. С. 115–120.
12. Вашуленко М.С. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. М.С. Вашуленка. Київ : Літера ЛТД, 2011. 364 с.

13. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі : метод. посібник. Київ : Освіта, 2006. 268 с.
14. Вашуленко М.С., Дубовик С.Г., Мельничайко О.І. Українська мова 4 клас : підручник. Київ : Освіта, 2015. 160 с.
15. Дем'яненко С. Формування мовленнєвого поняття текст у дітей шестилітнього віку. *Початкова школа*. 2003. №7. С. 10–14.
16. Должикова Т.І. Практикум з лінгвістики тексту : навчально-методичний посібник. Київ, 2011. 142 с.
17. Донченко Т.К. Спостереження над змістовим і мовним зв'язком речень у тексті. *Українська література в школі*. 2004. №4. С. 18–21.
18. Донченко Т.К. Формування в учнів поняття про типи мовлення і типологічну структуру тексту. *Дивослово*. 2004. №4. С. 22–25.
19. Єщенко Т.А. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. Київ : Академія, 2009. 264 с.
20. Загнітко А.П. Лінгвістика тексту : навч. посіб. Донецьк : Юго-Восток, 2007. 366 с.
21. Дівакова І.І. Інтерактивні технології навчання у початкових класах. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 123 с.
22. Ігнатенко Н.В. Дидактичне забезпечення розуміння навчальних текстів учнями початкових класів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.09 / Інститут педагогіки АПН України. К., 2001. 20 с.
23. Каліш В., Собко В. Розвивальні завдання у процесі роботи над текстами-описами. *Початкова школа*. 2007. №4. С. 12–14.
24. Каніщенко А.П. Система роботи над розумінням тексту у початковій школі. К., 2003. 95 с.
25. Карнаух П.М. Цікаві завдання з української мови. 1–4 клас. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. 125 с.
26. Компаній О. Наступність у формуванні текстотворчих умінь молодших школярів в умовах мовної освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць*. Кам'янець-Подільський національний

університет імені Івана Огієнка. Вип. 20 (1-2018). Кам'янець-Подільський, 2018. С. 331-336.

27. Кондратюк О. Інтерактивні уроки в початковій школі. Київ : Шкільний світ, 2007. 158 с.

28. Корєпина Л.Ф. Робота над творами різних жанрів. *Початкова школа*. № 12. 1997. С. 30–35.

29. Кочан І.М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 325 с.

30. Кочерга О. Чутливість психофізіологічних систем та їх вплив на навчання учнів. *Початкова школа*. 2017. №3. С. 1-4.

31. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Тернопіль : Підручники та посібники, 2005. 356 с.

32. Куріпка В.І. Українська мова, нестандартні уроки. Харків : Основа, 2006. 203 с.

33. Лагола І. Формування в учнів навичок структурно-сміслового аналізу художнього тексту на прикладі творів І. Андрусяка. *Початкова школа*. 2017. №12. С. 18-22.

34. Лапіна А. Лінгвістичний аналіз тексту – запорука розуміння художнього твору учнями початкових класів. *Початкова школа*. 2017. №2. С. 17-18.

35. Лах Н. Удосконалення знань учнів про тексти-описи (урок РЗМ у 4 класі). *Початкова школа*. 2007. №11. С. 9–11.

36. Лобчук О. Знання про текст як система орієнтирів у побудові висловлювань різних типів. *Початкова школа*. 2002. №4. 26–30.

37. Лобчук О. Тести до розділу „Текст”, 4 (3) клас. *Початкова школа*. 2010. №5. С. 15–19.

38. Лупінович С.М. Навчаємося залюбки! Формування мотивації до навчання в учнів молодших класів. Харків : Основа, 2009. 96 с.

39. Мацько Л.І., Сидоренко О.М. Українська мова. Сучасний довідник. Орфографія, стилістика, граматики, пунктуація. Харків, 2012. 656 с.

40. Мельничайко В. Аспекти лінгвістичного аналізу художнього тексту. *Дивослово*. 1999. №9. С. 11–13.
41. Морська Я.Ф. Групова робота на уроках в початкових класах. Тернопіль : Мальва–ОСО, 2004. 89 с.
42. Павлик О. Специфіка писемного мовлення і засоби його розвитку. *Початкова школа*. 2002. № 9. С. 45–48.
43. Перчак Г. Технології роботи над текстом у 4 класі. Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Київ : Міленіум, 2020. Вип. 16. С.220-223.
44. Плющ М.Я., Грипас Н.Я. Робота над текстом у початкових класах: посіб. Київ : Рад. школа, 1986. 168 с.
45. Пономарьова К.І. Формування в молодших школярів умінь будувати зв'язні висловлювання. *Початкова школа*. 2005. №11. С. 26–30.
46. Порядченко Л. Ознайомлюємо першокласників із різновидами опису. *Початкова школа*. 2004. №5. С. 20–23.
47. Робота з текстом на уроках зв'язного мовлення в 3-му класі [Текст]: дидактичний матеріал. підг. Л. Гаврилюк. *Сучасна школа України. Шкільний світ: Інформаційно-методичний часопис*. К., 2011. №3. С. 20–28.
48. Романенко Н.В. Робота з текстом на уроці мови. *Вивч. укр. мову та літературу*. Х., 2011. №14. С. 32–38.
49. Рудницька О. Аналіз помилок та запобігання їм у переказах і творах. *Урок української мови*. 2007. № 11–12. С. 36–39.
50. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля – К., 2006. 716 с.
51. Сидор Є. Вправи для розвитку в учнів загальномовленнєвих, комунікативних і текстотворчих умінь. *Початкова школа*. 2001. №6. С. 19–23.
52. Сугейко Л. Вивчення елементів стилістики у 4 класі. *Початкова школа*. 2007. №3. С. 14–17.

53. Третяк Н.В. Лінгвістичний аналіз художнього твору в початковій школі : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Друк-сервіс, 2018. 168 с.

54. Третяк Н. Методика розвитку творчих здібностей молодших школярів у роботі над текстами різних типів на уроках української мови. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць*. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Вип. 27 (2-2019). Кам'янець-Подільський, 2019. С. 391-400.

55. Третяк Н. Формування мовленнєвих умінь молодших школярів на основі текстового матеріалу. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць*. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Вип. 20 (1-2016). Кам'янець-Подільський, 2016. С. 439-444.

56. Третяк Н. Формування мовної компетентності учнів під час вивчення тексту на основі функціонально-стилістичного підходу. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць*. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Вип. 26 (1-2019). Кам'янець-Подільський, 2019. С. 376-387.

57. Третяк Н.В. Шляхи формування комунікативної компетентності молодших школярів на основі текстів : колективна монографія. Київ : Міленіум, 2020. С. 130-140.

58. Українська мова з м методикою навчання в початкових класах. Інтегрований курс; за ред. А.П. Каніщенко, І.О. Ткачук. Київ : Промінь, 2003. 232 с.

59. Шевчук Л. Текст як лінгводидактична основа групової роботи молодших школярів. *Українська мова і література в школі*. 2011. №7. С. 14–17.